

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАРЫНДА МУЗЫКА ПӘНІН ОҚЫТУДЫҢ МАҚСАТЫ МЕН МІНДЕТТЕРІ

Тәрбиенің аса маңызды құрамы – өнер. Оның ішінде өте кең, сан қырлы ұғымды қамтитын-музыкалық өнер.

Жасөспірімдерді музыка әлемін түсініп қабылдауға, талғампаздығын тәрбиелеуге, эмоциялық сезімталдығын қалыптастыруға, білімді, мәдениетті болып өсуіне әсер етуде музыка тәрбиесінің алатын орны ерекше.

Қазіргі кезде музыкадан теориялық және практикалық білім беру жүйесінен біраз тәжірибе бар, солай бола тұрса да, музыка сабағын жүйелі түрде оқыту, әсіресе қазақ мектептерінде ұлттық бай музыкалық мұрамызды мол пайдаланудың жолдары аз қамтылған. Міне, музыка тәрбиесі әдістемесі жүргізілетін түрлі музыкалық тәрбие жұмыстарының мазмұнын, даму заңдылықтарын, әдіс-тәсілдерін игеруге арналған. Музыка тәрбие жұмыстарын ұйымдастырудың негізгі түрі – музыка сабағы. Сондықтан да, музыка сабағына жан-жақты талдау жасап, сабақ түрлерінің әртүрлі жобасын жасап, оларды өткізудің әдіс-тәсілдерін қолданған жөн.

Музыка тәрбиесі әдістемесі, педагогика ғылымының бір саласы ретінде оның заңдылықтарына, дидактикалық принциптеріне сүйенеді. Оқыту процесінің заңдылықтарын ашу, білімнің мазмұнын анықтау, оқытудың барынша тиімді әдіс-тәсілдері мен ұйымдастыру түрлерін, тәрбиелеу міндеттерінің оқыту процесінде қалай шешілетіндігін көрсету керек. Тәрбиенің басты саласының бірі – эстетикалық тәрбие. Эстетика мен музыка тәрбиесінің ортақ мәселелері, зерттеу салалары-адамды табиғат пен өмірдегі әсемдікті қабылдап, бағалауға және түсінуге тәрбиелеп оқыту.

Музыканы оқыту дегеніміз – оқытудың, оқу процесінің межеленген мақсатының жүзеге асу дәрежесі. Музыка оқыту процесінің өзіне тән функциялары бар. Олар: музыканы оқытудың білімділік, музыканы оқытудың тәрбиелік, музыканы оқытудың дамыту функциялары. Музыканы оқытудың білімділік функциясы – бұл оқушыларды музыкалық ғылыми білім, іскерлік, дағдылар жүйесімен қаруландыру. Оның түпкі нәтижесі берілген білімнің іс-жүзінде саналы түрде қолданыла білуі болып саналады.

Жалпыға білім беретін мектептердегі музыка пән тәрбие және оқытудың мақсаты-оқушылардың рухани өмірін байыту, музыкалық мәдениетті қалыптасмыту, адамгершілік қасиеттерін жоғарғы дәрежеге, музыкалық өмірдегі құбылыстарды бақылауға дұрыс бағыт беру болып табылады. мектептегі музыка сабағы тек қана музыка жөнінде мағлұмат беріп қоймай, ең бастысы – біздің өсіп келе жатқан жас ұрпақты жоғарғы идеялық-адамгершілікке және адамзаттық қасиеттерге дағдыландыру болып табылады.

Музыкалық тәрбие беру педагогика ғылымының бір саласы ретінде оның заңдылықтарына дидактикалық принциптеріне сүйенеді. Дидактикалық негізгі мәселелер оқыту процесінің заңдылығын ашу, білімнің мазмұнын анықау, оқытудың барынша тиімді әдіс тәсілдерімен ұйымдастыру түрлерін тәрбиелеу міндеттерінің оқыту процесінде қалай шешілетіндігін көрсету. “Музыка” сабағы қазіргі кезде педагогика ғылымның жетістігіне сай, түрлі методикалық жайттарымен өткізіліп, оқу сапасы артуда.

Баланың музыкалық творчествоға қызығушылығын күшейту үшін музыка тексін қабылдауға ғана емес, студенттердің дүние танымының қалыптасуына барынша толық ықпал жасайтын, олардың ең алдымен шығармалардың музыкалық бейнелі мазмұнша және идеялық бағытына бағдарлайтын оқыту формаларын, тәсілдері мен құралдарын таңдап алуға тырысқан.

Оқыту мен тәрбиелеу біртұтас педагогикалық процес болып табылады. Оқу тәрбие процесінің жекелеген проблемасын нақтылау мақсатымен шартты түрде үш салаға бөлген.

1.Музыкалық теориялық білімді игеру, мұнсыз музыкалық іс-әрекетпен айналысуға болмайды.

2.Вокалдық-аспаптық орындаушылық ойнаумен, эмоциямен қабылдаумен т.б. байланысты психикалық- физиологиялық процесс екенін еске ала отырып, ансамбльде, аспапта ойнау дағдыларымен шеберліктерін , басқа да маңызды қасиеттерді қалыптастыру.

3.Баланың бойындағы қоғамдық белсенділігін арттыру және олардың бойында жоғары идеялық саяси, эстетикалық, адамгершілік мұраттарын тәрбиелеу.

Көркемдік тәрбиелеу бір компоненті музыкалық тәрбие. Музыкалық тәрбие –адамның музыкалық мәдениетін, музыкалық ынта қабілетін нысаны және жүйелеп дамыту, оның бойына музыкаға тебреніп-толғана білуді, оны түсінуді сіңіру. Ол музыкалық қызметінің қоғамдық тарихи тәжірибесін, музыкалық оқу мен білім элементтерін жаңа ұрпаққа табыс ету процесін қамтиды. Ал әр бір халықтың рухани мәдениетінің қалыптасу және даму процесі музыкалық-эстетикалық тәрбиенің даму процесі өзінше жүретіні мәлім.

Музыканы оқыту педагогикалық процесте жүзеге асырылады. Процесс – prozessus – латын тілінде алдыға қарай жылжу, өзгеру деген ұғымды білдіреді. Осыған байланысты ол музыкалық білім берудің, тәрбиелеудің және жеке тұлғаның жалпы дамуы міндеттерін шешуге бағытталған тәрбиенің субъектілері мен объектілерінің даму үстіндегі өзара әрекеттестігі болып табылады.

Музыканы оқыту процесінде оқушылардың музыкалық ойлау қабілеттері, дүниетанымы, практикалық іскерлігі және дағдысы қалыптастады. Оқушы тек музыкалық білімдерді меңгеріп қана қоймайды, оның дүниені тануға, түрлі музыкалық құбылыстарды пайымдауға, өз

бетімен білім толықтыруға, меңгерген білімдерін практикада қолдануға талпынысы, қажеттіктері дамиды. Оқытушы болса, ол тек жалаң білім берумен шектелмейді, оқыта отырып тәрбиелейді, оқушылардың білім алуға деген қажеттіліктерін, музыкалық қабілеттерін дамытады, жаттығулар мен тапсырмалар беріп, білімділік деңгейлерін бақылайды. Бір сөзбен айтқанда, музыкалық-педагогикалық процеске басшылық жасайды.

Музыканы оқыту процесі өзіне тән компоненттерімен сипатталады. Олар: музыканы оқыту (музыкалық білім, музыкалық іскерлік, музыкалық дағдылар), музыканы оқыту мақсаты, музыкалық білім мазмұны, музыканы оқытудың әдістері және құралдары, музыканы оқытуды ұйымдастыру, музыканы оқытудың нәтижелері.

Музыканы оқыту тар мағынасында оқушылардың музыкалық білім, іскерлік, дағдыларын меңгерту деп анықталса, кең мағынада музыкалық білім, іскерлік, дағдыларды меңгертумен бірге, олардың музыкаға деген эмоционалды-құндылықты тәжірибесі мен музыкалық шығармашылық іс-әрекеттері тәжірибесің қалыптасуын айтамыз.

Бүгінгі таңда музыкалық білім берудің мақсаты оқушылардың рухани, адамгершілік, эстетикалық, көркемдік мәдениетінің қалыптасуы деп түсіндіріледі. Бұл мақсат музыкалық білім берудің келесі негізгі міндеттерінің жүзеге асырылуын көздейді:

-балалардың музыкаға деген сезімін, сүйіспеншілігін ояту өнер туындыларына эмоционалды-эстетикалық сипатта баға беруін сезім мәдениетін дамыту;

– оқушыларды халықтық, классикалық, жаңа кезеңі музыкасымен, әсіресе аса бай форма мен жанрдағы музыка өнері туындыларымен таныстыру;

– өмірмен рухани байланыстағы музыка туралы білімдерді меңгерту;

– музыкалық қабілеттерін, дағды, іскерліктерін дамыту, музыкамен шұғылдану процесінде өздерінің жеке тұлға екендігін саналы түрде ұғындыру;

- тыңдаушылық және орындаушылық, музыка шығару, импровизациялау іс-әрекеттерін, шығармашылық қабілеттерін дамыту;
- музыкалық-эстетикалық талғамын тәрбиелеу;
- көркемдігі жоғары музыкамен шұғылдануға деген қажеттіктерін дамыту;
- өз бетімен музыкалық білімін толықтыруға қабілеттілігін дамыту.

Оқушылардың білім, іскерлік, дағды деңгейлерін тексеру оқыту процесінің құрамдас бөлігі бола отырып, оқушылардың оқу жұмысын тек қана тексеру емес, тәрбиелік, дамытушылық қызметтер де атқарады. Ол үшін мына төмендегі элементтер есепке алынуы тиіс:

білімді қабылдау, ой қорыту, есте сақтау, яғни оқушыға сабақта мұғалімнің берген білімі мен оқулықтардағы теориялық материалдарды өз бетімен меңгеруі деңгейіндегі тексеріс;

Бақылау, тексеру әдістері де әр түрлі. Бақылау әдістерін оқу жетістіктері және процесінің тиімділігі жөнінде кері байланысты қамтамасыз ететін мұғалім мен оқушының бірізділіктегі, өзара байланысқан әрекеттерінің жүйесі деп түсінеміз. Олар оқу процесі жөнінде жүйелі, толымды және нақты жедел ақпар алуды қамтамасыз етуі тиіс.

Әдебиеттер

1. Ахметова А.Қ. Мектептегі музыка сабағын оқыту. Алматы., 2002ж.
2. Пернебек Момынұлы Музыкалы-эстетикалық тәрбие. Алматы ., 2000.
3. Ғизатов Б.Ғ. Мектептегі ән музыка сабағы. Алматы., 1968ж.
4. Сағынтаев П. Шәндібаева А. Бастауыш сыныптарда оқушыларға музыкалық эстетикалық тәрбие беру әдістері. Алматы., Рауан баспасы 1996ж.